

NGHIÊN CỨU THỰC TRẠNG THAM GIA HOẠT ĐỘNG THỜ CÚNG TỔ TIÊN TRONG GIA ĐÌNH CỦA NGƯỜI CAO TUỔI TRÊN ĐỊA BÀN TỈNH THANH HÓA

Lê Thị Hợi¹, Đoàn Thị Như Quỳnh¹

TÓM TẮT

Bài viết trình bày thực trạng tham gia hoạt động thờ cúng tổ tiên trong gia đình của người cao tuổi trên địa bàn tỉnh Thanh Hóa. Kết quả khảo sát cho thấy, người cao tuổi có vai trò quan trọng đối với hoạt động thờ cúng tổ tiên của gia đình. Người cao tuổi tham gia các quyết định thờ cúng tổ tiên và giáo dục con cháu về giá trị của thờ cúng tổ tiên trong gia đình. Người cao tuổi là người kết nối, duy trì giá trị văn hóa từ truyền thống đến hiện đại.

Từ khóa: Người cao tuổi, tín ngưỡng, thờ cúng tổ tiên, gia đình.

1. ĐẶT VẤN ĐỀ

Thờ cúng tổ tiên là một loại hình tín ngưỡng tâm linh của người Việt Nam. Tín ngưỡng thờ cúng tổ tiên trong gia đình người Việt có vai trò quan trọng, nhằm nhắc nhở các thế hệ con cháu phải luôn nhớ, biết ơn, kính trọng đến ông bà tổ tiên, cội nguồn của gia đình, dòng họ, dân tộc. Ngoài ra, tín ngưỡng thờ cúng tổ tiên còn mang giá trị nuôi dưỡng, giáo dục đạo đức truyền thống văn hóa gia đình đối với mỗi cá nhân trong xã hội. Vì vậy, hoạt động thờ cúng tổ tiên rất được coi trọng trong mỗi gia đình Việt Nam. Trong đó, người cao tuổi được xem như sợi dây kết nối giúp các thế hệ con cháu trong gia đình biết, hiểu, gìn giữ và phát huy giá trị truyền thống của gia đình, dòng họ, dân tộc. Tuy nhiên, quá trình phát triển xã hội theo xu hướng hội nhập trên phạm vi toàn cầu hóa, sự du nhập của những yếu tố văn hóa ngoại lai vào Việt Nam, phần nào đã làm thay đổi một số quan niệm, hình thức của người Việt về tín ngưỡng thờ cúng tổ tiên trong gia đình hiện nay. Vì những nguyên nhân trên trong bài viết này tác giả muốn đi sâu vào đánh giá thực trạng tham gia hoạt động thờ cúng tổ tiên trong gia đình của người cao tuổi trên địa bàn tỉnh Thanh Hóa, từ đó góp phần trả lời cho câu hỏi: Liệu sự xuất hiện của những giá trị văn hóa ngoại lai có làm suy giảm vai trò người cao tuổi trong chức năng giáo dục truyền thống gia đình thông qua tín ngưỡng thờ cúng tổ tiên, khi người trẻ đang chạy theo những giá trị hiện đại và thiếu mặn mà với giá trị truyền thống?

2. DỮ LIỆU, PHƯƠNG PHÁP VÀ KHÁI NIỆM NGHIÊN CỨU

2.1. Dữ liệu nghiên cứu

Các phân tích số liệu định tính và định lượng trong bài được sử dụng số liệu từ nghiên cứu “Vai trò người cao tuổi trong gia đình (Nghiên cứu trường hợp tỉnh Thanh Hóa)”, một nghiên cứu điều tra xã hội học, năm 2019.

¹ Khoa khoa học Xã hội, Trường Đại học Hồng Đức; Email: lethihoi@hdu.edu.vn,

2.2. Phương pháp nghiên cứu

Nghiên cứu sử dụng hai phương pháp chính là phương pháp tiếp cận định tính và định lượng. Đề tài thực hiện 500 phỏng vấn bằng bảng hỏi đối với người cao tuổi theo phương pháp chọn mẫu ngẫu nhiên thuận tiện, tự đánh giá; 35 phỏng vấn sâu với ba nhóm (người cao tuổi, con cháu và cán bộ hội cấp xã, phường, thị trấn) đảm bảo các yêu cầu về cơ cấu mẫu (tuổi, giới tính, trình độ học vấn, dân tộc, mức sống, khu vực, mô hình sống...) trong đo lường các sự kiện xã hội. Các khu vực chọn mẫu có chỉ định đảm bảo tính đại diện cho tỉnh Thanh Hóa gồm: ba huyện, thị, xã (thành phố Thanh Hóa, huyện Thường Xuân, huyện Hoằng Hóa, tỉnh Thanh Hóa).

2.3. Khái niệm nghiên cứu

Khái niệm, người cao tuổi được tác giả sử dụng trong nghiên cứu theo Luật người cao tuổi Việt Nam, Quốc hội thông qua năm 2009, theo đó: “*những người từ 60 tuổi trở lên là người cao tuổi*” để làm cơ sở cho việc nhận diện cũng như đánh giá vai trò của người cao tuổi, tác giả phân chia người cao tuổi thành ba nhóm tuổi: từ 60 - 69 tuổi, 70 - 79 tuổi, 80 tuổi trở lên [1]. Khái niệm “*người cao tuổi*” được sử dụng thay thế cho khái niệm “*người già*”.

Thờ cúng tổ tiên là nét đặc sắc trong văn hóa Việt Nam tỏ lòng tôn kính linh hồn người đã khuất bằng các hình thức nghi lễ theo phong tục. Tục thờ cúng tổ tiên xuất phát từ quan niệm:

Ngoài thế giới con người còn thế giới của thần thánh;

Con người ta bao gồm hồn và xác, khi chết thì hồn thoát ra khỏi xác và tồn tại vĩnh viễn, hồn gắn liền với tinh thần và ma quỷ;

Có một mối quan hệ chặt chẽ giữa thế giới người sống và thế giới người chết. Thần linh và ma quỷ có thể gây họa hay mang phúc lộc cho thế giới người sống;

Vì thế để ma quỷ không gây họa, để thần linh phù hộ, cứu giúp, người sống phải thành tâm cầu cúng linh hồn những người đã khuất... Tục thờ cúng tổ tiên vừa là cách gắn liền những thế hệ đã khuất với thế hệ đang sống, vừa là tỏ lòng biết ơn, vừa là để cầu xin được ban phúc và trừ họa [2; tr.234].

3. KẾT QUẢ NGHIÊN CỨU VÀ THẢO LUẬN

3.1. Người cao tuổi tham gia ra quyết định các hoạt động thờ cúng tổ tiên của gia đình

Thờ cúng tổ tiên còn là một loại hình tín ngưỡng cổ truyền của người Việt Nam đã trở thành một phong tục nhằm giáo dục các giá trị đạo hiếu, lễ nghĩa đối với tổ tiên, đồng thời là một phần quan trọng trong đời sống tâm linh của người Việt Nam. Khảo sát ở Thanh Hóa cho thấy, hoạt động thờ cúng tổ tiên tại các gia đình luôn gắn liền với vai trò của người cao tuổi. Người cao tuổi tham gia với tỷ lệ cao và rất cao trong các quyết định liên quan đến hoạt động thờ cúng tổ tiên của gia đình.

Bảng 1. Người cao tuổi tham gia quyết định các hoạt động thờ cúng tổ tiên của gia đình (%)

Hoạt động thờ cúng tổ tiên	Tỷ lệ tham gia		Tổng
	Có	Không	
1. Chọn vị trí đặt bàn thờ	90,4	9,6	100
2. Mua bàn thờ	74,6	25,4	100
3. Thực hiện các nghi thức thờ cúng	78,2	21,8	100
4. Chọn đồ lễ	67,6	32,4	100

Nguồn: Kết quả điều tra đề tài [3]

Từ bảng trên thấy rằng, có đến 90,4% người cao tuổi tham gia quyết định lựa chọn vị trí đặt bàn thờ trong gia đình so với các thành viên khác. Như chúng ta đã biết trong thờ cúng tổ tiên, việc lựa chọn vị trí đặt bàn thờ rất quan trọng - bàn thờ chính là nơi tưởng nhớ những người đã khuất của con cháu. Vì vậy, bàn thờ tổ tiên phải được đặt ở vị trí trang trọng nhất và trở thành nơi con cháu “*thể hiện tấm lòng*” vào những ngày giỗ, ngày lễ, ngày Tết hoặc khi có việc “*trọng đại*” của gia đình. Người già thường đảm nhiệm trọng trách này là do họ có sự hiểu biết sâu sắc về ý nghĩa và các nghi thức thờ cúng tổ tiên so với người trẻ. Cũng với tính chất quan trọng như vậy, nên người cao tuổi cũng được đánh giá cao ở việc ra quyết định các nghi lễ thờ cúng tổ tiên hay mua bàn thờ của gia đình (chiếm lần lượt là 78,2% và 74,6%). Theo một số quan niệm của người cao tuổi ở Thanh Hóa, việc thực hiện các nghi lễ thờ cúng phải đảm bảo ba yếu tố: đúng, đủ và tâm. Đó là phải đúng về ngày giỗ, chạp, tên tuổi người đã khuất; đủ về vật phẩm, lễ bái và thành tâm của người hành lễ “*Việc thực hiện nghi lễ với ông bà tổ tiên cũng cần hiểu biết và thực hiện cho đúng. Ví dụ, phải biết và ghi nhớ ngày lễ cúng, cách khăn vái và thành tâm khi hành lễ...*” (PVS, nam, 72 tuổi, hưu trí, dân tộc Kinh, huyện Hoằng Hóa). Đồ lễ thờ cúng tổ tiên có khi không nhất thiết phải là mâm cao cỗ đầy, chỉ cần một nén hương (nhang) hoặc đồ lễ có khi là hương, hoa, trà, quả... để thực hiện cúng lễ với tổ tiên của mình. Có lẽ với quan niệm tùy tâm nên tỷ lệ người cao tuổi tham gia chọn đồ lễ thấp hơn các hoạt động khác (67,6%). Thực tế, nhiều người cao tuổi không phải là người trực tiếp mua sắm lễ mà giao lại cho con cháu (con dâu, con gái hoặc cháu dâu...), việc này với người cao tuổi cũng được coi như một cách để người già dạy cho con cháu về các nghi thức thờ cúng tổ tiên “*Việc mua đồ lễ mỗi khi gia đình có giỗ chạp đều do con dâu hoặc con gái mua, khi con cháu tham gia lựa chọn đồ lễ dưới sự hướng dẫn của người già cũng là cách để giáo dục con cháu về thờ cúng tổ tiên của gia đình, dòng họ*” (PVS, nữ, 70 tuổi, nông nghiệp, dân tộc Thái, huyện Thường Xuân) [3].

Có lẽ với việc đảm nhận vai trò quan trọng trong các quyết định về thờ cúng tổ tiên của gia đình nên ý kiến của người cao tuổi cũng được đánh giá cao, mức độ rất quan trọng và quan trọng chiếm tỷ lệ từ 76,3% đến 95,0% (xem bảng 2). Điều này được chúng tôi ghi nhận qua những ý kiến từ nhóm con cháu “*Mọi việc liên quan đến thờ cúng tổ tiên, chúng tôi đều phải xin ý kiến của các cụ, các cụ rất am hiểu và coi trọng về thờ cúng tổ tiên trong gia đình nên các cụ thường là người quyết định chính*” (PVS, nam, 36 tuổi, nông nghiệp, dân tộc Kinh, huyện Hoằng Hóa) [3].

Bảng 2. Mức độ quan trọng ý kiến của người cao tuổi trong quyết định hoạt động thờ cúng tổ tiên của gia đình (%)

Hoạt động thờ cúng tổ tiên	Mức độ quan trọng ý kiến của người cao tuổi			
	Rất quan trọng	Quan trọng	Bình thường	Không quan trọng
1. Chọn vị trí đặt bàn thờ	38,1	56,9	4,9	0,2
2. Mua bàn thờ	51,5	35,4	13,1	0,0
3. Thực hiện các nghi thức thờ cúng	44,1	33,9	18,9	3,1
4. Chọn đồ lễ	38,0	38,3	23,7	0,0

Nguồn: Kết quả điều tra đề tài [3]

Có thể thấy rằng, người cao tuổi ngày nay trong các gia đình đang đóng một vai trò quan trọng đối với hoạt động tín ngưỡng thờ cúng tổ tiên, văn hóa truyền thống của dân tộc luôn được gìn giữ trong mỗi tâm hồn người Việt, đặc biệt là lớp người già. Tuy nhiên, ở góc độ của xã hội hiện đại, sức mạnh của văn hóa truyền thống khó có thể tránh khỏi những ảnh hưởng từ văn hóa hiện đại. Nếu trong xã hội truyền thống thờ cúng thuần túy với sự biết ơn, tưởng nhớ ông bà tổ tiên, thì ở xã hội hiện đại trước sự ảnh hưởng của văn hóa ngoại lai, quan niệm về vật dâng cúng tổ tiên có sự thay đổi. Nhiều gia đình theo quan niệm “trần sao âm vậy”, cho nên, những gia đình có điều kiện kinh tế khá giả, họ dâng kính tổ tiên, thần linh bằng những món đồ sang trọng và đắt đỏ, thậm chí sắm cho người âm theo xu hướng của xã hội, quan niệm này người trẻ có xu hướng chịu ảnh hưởng nhiều hơn lớp người lớn tuổi “Việc thờ cúng tổ tiên hay thần linh của gia đình về cơ bản vẫn là theo truyền thống. Có một chút thay đổi về đồ thờ, đồ lễ dâng cúng thần linh, nay đời sống kinh tế khá giả thì chúng ta mua đồ tốt, đồ đẹp... để dâng cúng tổ tiên, gọi là lòng thành dâng cúng để tổ tiên phù hộ độ trì cho mọi việc được may mắn. Mình có thành tâm chu đáo thì tổ tiên mới thương che chở cho mình. Các cụ thường nói là trần sao âm vậy mà” (PVS, nam, 45 tuổi, dân tộc Kinh, thành phố Thanh Hóa) [3].

Quan niệm “trần sao âm vậy” hiểu sao cho đúng là một vấn đề tâm linh đang đặt ra hiện nay. Theo một số nhà nghiên cứu văn hóa cho rằng, quan niệm “trần sao âm vậy” của một bộ phận người Việt hiện nay đang bị hiểu sai so với cái gốc căn bản của nó. Nghĩa là người trần mong muốn những thứ tốt đẹp đến với mình như sự bình yên, công việc thuận lợi, được người khác quan tâm, kính trọng... Thì cõi âm cũng như trần mong muốn được người trần tưởng nhớ, thành kính và ngưỡng vọng. Do đó, việc dâng hóa nhiều đồ vật giống người sống đang dùng cho người đã khuất như hiện nay là chưa đúng, điều đó làm mất đi ý nghĩa chân chính của phong tục, một niềm tin tín ngưỡng có thể trở thành mê tín (u mê) [5].

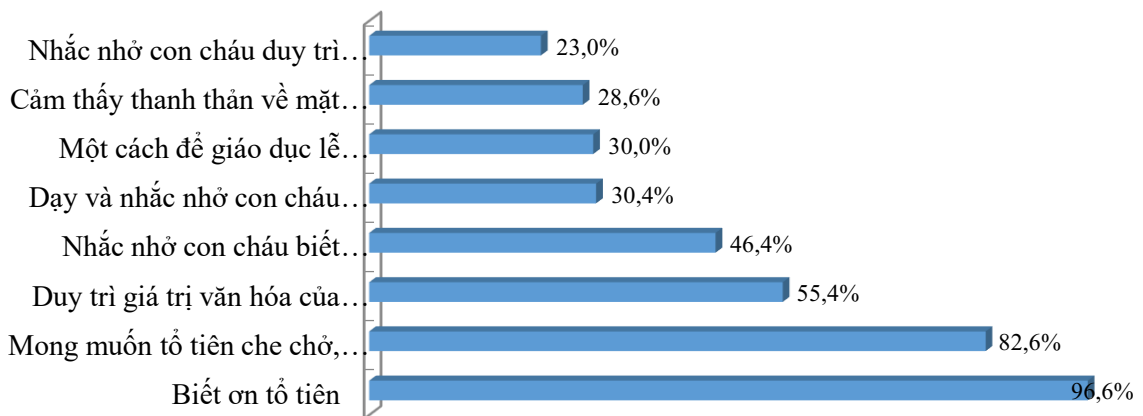
3.2. Người cao tuổi tham gia giáo dục con cháu về giá trị thờ cúng tổ tiên trong gia đình

Giáo dục gia đình là loại hình giáo dục tương đối toàn diện bao gồm giáo dục nghề nghiệp, giáo dục lao động, giáo dục ứng xử, giáo dục đạo đức nhân cách. Một trong những hình thức giáo dục mà gia đình người Việt truyền thống đã áp dụng chính là thông qua việc thờ cúng tổ tiên. Vì thờ cúng tổ tiên là một loại hình thể hiện văn hóa ứng xử giữa người

còn sống với người đã khuất thông qua việc thể hiện sự tôn trọng, biết ơn của thế hệ sau đối với thế hệ trước. Ngoài ra, thờ cúng tổ tiên còn là sự gìn giữ giá trị văn hóa truyền thống của dân tộc qua nhiều thế hệ.

Trong các gia đình hiện nay, nghi thức tế tự của tín ngưỡng thờ cúng tổ tiên gồm ba hình thức chính, thứ nhất là tế tự tại gia đình, thứ hai là tế tự tại làng xóm (chủ yếu là tín ngưỡng thờ Thành Hoàng) và thứ ba tế tự quốc gia. Kết quả nghiên cứu ở Thanh Hóa cho thấy, 100% người cao tuổi nói họ đều thực hiện nghi thức tế tự tại gia đình. Ngoài ra, hình thức tại mộ phần cũng được nhiều gia đình thực hiện vào các dịp lễ, Tết... (chiếm 78,6%). Các nghi thức tế tự của tín ngưỡng thờ cúng tổ tiên thường được tiến hành chủ yếu vào ngày mùng một, ngày rằm, giỗ, Tết (chiếm 85,6%) với những giá trị tốt đẹp và tỏ lòng biết ơn tổ tiên [3].

Về ý nghĩa hoạt động thờ cúng tổ tiên theo quan điểm lựa chọn giá trị của người cao tuổi

Biểu đồ 1. Lý do người cao tuổi duy trì nghi lễ thờ cúng tổ tiên (%)

Nguồn: Kết quả điều tra đề tài [3]

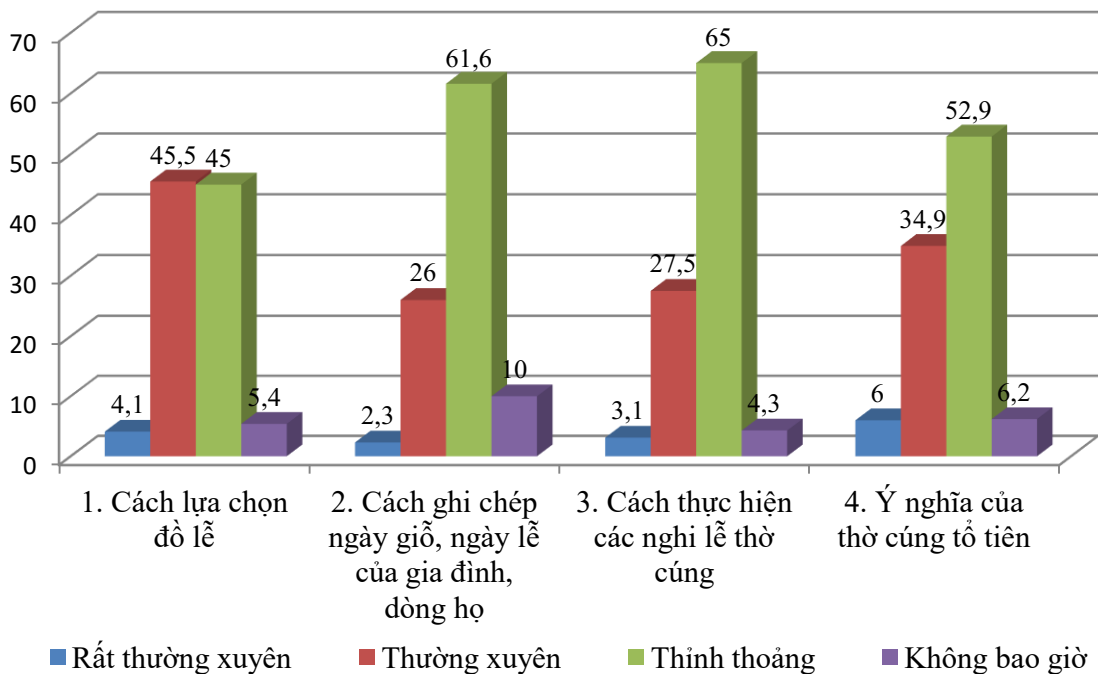
Xuất phát từ những giá trị về mặt tâm linh, thờ cúng tổ tiên trong các gia đình ở Thanh Hóa mang ý nghĩa là biết ơn tổ tiên được coi là giá trị cao nhất (chiếm 96,6%) sau đó là sự mong muốn được che chở, phù hộ từ tổ tiên chiếm 82,6% (xem biểu 1). Ngoài ra, nghi thức thờ cúng tổ tiên còn mang ý nghĩa nhắc nhở con cháu hướng về tổ tiên, duy trì văn hóa của dân tộc, duy trì nề nếp... trong gia đình. Đây là những lý do khiến đa phần người cao tuổi coi trọng việc giáo dục con cháu về hoạt động tín ngưỡng thờ cúng tổ tiên của gia đình. Trong đó, người cao tuổi đóng vai trò chính về giáo dục con cháu từ ý nghĩa thờ cúng tổ tiên cho đến cách lựa chọn đồ lễ và thực hiện các nghi thức thờ cúng tổ tiên của gia đình.

Bảng 3. Người cao tuổi tham gia giáo dục thờ cúng tổ tiên cho con cháu (%)

Nội dung giáo dục	Tỷ lệ tham gia		Tổng
	Có	Không	
1. Cách lựa chọn đồ lễ	96,8	3,2	100
2. Cách ghi chép ngày giỗ, ngày lễ của gia đình, dòng họ	94,7	5,3	100
3. Cách thực hiện các nghi lễ thờ cúng	96,6	3,4	100
4. Ý nghĩa của thờ cúng tổ tiên	96,4	3,6	100

Nguồn: Kết quả điều tra đề tài [3]

Từ bảng 3 cho thấy, người già rất quan tâm đến việc giáo dục loại hình tín ngưỡng này đối với con cháu trong gia đình, người cao tuổi tham gia vào giáo dục chiếm tỷ lệ cao trên 95%. Điều này cho thấy, sức mạnh của giá trị truyền thống trong tâm trí người già luôn chiếm một vị trí quan trọng, và ngày nay họ được coi là chiếc cầu nối giữa truyền thống và hiện đại. Tuy nhiên, ngày nay với sự phát triển mạnh mẽ của các loại hình văn hóa hiện đại, một số giá trị văn hóa truyền thống bao gồm cả loại hình tín ngưỡng thờ cúng tổ tiên phần nào chịu ảnh hưởng, quan niệm về giá trị truyền thống có sự thay đổi trong quan niệm của người trẻ (lớp con cháu). Do đó, mặc dù người cao tuổi giữ vai trò quan trọng đối với việc giáo dục truyền thống thờ cúng tổ tiên đối với con cháu, nhưng mức độ giáo dục của người cao tuổi cho con cháu không mang tính chất thường xuyên, tỷ lệ thường xuyên trao đổi là không cao chiếm 50% (xem biểu 2).

Biểu đồ 2. Mức độ người cao tuổi tham gia giáo dục nghi lễ thờ cúng tổ tiên cho con cháu (%)

Nguồn: Kết quả điều tra đề tài [3]

Bàn về những nguyên nhân dẫn đến mức độ người cao tuổi tham gia giáo dục con cháu về thờ cúng tổ tiên không mang tính thường xuyên, người cao tuổi nhấn mạnh nhiều đến sự ảnh hưởng của văn hóa hiện đại. Người trẻ đang bị cuốn vào những giá trị mới của nền kinh tế thị trường, vì vậy thời gian, tần suất tiếp xúc, trao đổi giữa người cao tuổi và con cháu trở nên hạn chế. Bên cạnh đó, một số người trẻ không thích nói về các lễ nghĩa truyền thống, trông nó rườm rà, coi việc duy trì và thực hiện các lễ nghi đó do những người lớn tuổi trong gia đình gánh vác như người ông/bà, bố/ mẹ của họ... Cho nên họ thường coi nhẹ việc tiếp nhận hay kế thừa. Chính những điều này làm giảm đi vai trò và sự tham gia giáo dục của người cao tuổi với con cháu trong gia đình hiện nay. Với tư cách là người sống giữa hai thế hệ

truyền thống và hiện đại, người cao tuổi nhận thức rõ, giáo dục cho con cháu về thờ cúng tổ tiên là giáo dục ứng xử và giá trị đạo đức. Vì vậy, người cao tuổi luôn nhắc nhở con cháu duy trì hoạt động thờ cúng tổ tiên nhằm gắn kết tình anh em, ghi nhớ truyền thống gia đình, dòng họ thông qua hình thức tổ chức giỗ chạp của gia đình. Người cao tuổi nói rằng: *“Bọn trẻ bây giờ ít chú ý đến những hoạt động giỗ chạp của gia đình và dòng họ do quá bận rộn với công việc, nên những lễ nghĩa truyền thống, nghi thức trong gia đình luôn phải nhắc nhở và dạy chúng nó thì chúng mới biết làm”* (PVS, nữ, 67 tuổi, dân tộc Kinh, huyện Hoàng Hóa).

Theo quan niệm của người cao tuổi, để duy trì các lễ nghĩa thờ cúng tổ tiên trong gia đình, họ gửi niềm tin vào con dâu, con gái nhiều hơn là con trai *“Chúng tôi chỉ trao đổi và giao cho con cháu chủ yếu là con dâu, con gái làm, nó chu đáo, biết mua bán và thực hiện nghi lễ vào các lễ Tết, ngày rằm, mừng một, con trai nó ít chú tâm vào việc này”* (PVS, Nữ, 67 tuổi, nông nghiệp, dân tộc Mường, huyện Thường Xuân). Đây là một sự ghi nhận về sự biến đổi trong nghi thức hành lễ của gia đình Việt Nam nói chung và Thanh Hóa nói riêng. Nếu như trong xã hội truyền thống, việc thực hiện các nghi lễ dâng cúng tổ tiên, thần linh thường do trưởng nam thực hiện, thì ở xã hội hiện đại đã có sự tham gia của phụ nữ trong thực hiện các nghi lễ này. Vì vậy, người già có sự đề cao vai trò của con gái, con dâu hơn so với con trai trong gia đình.

Như vậy, văn hóa Việt Nam trong quá trình công nghiệp hóa, hiện đại hóa và toàn cầu hóa, đời sống tâm linh của người Việt có nhiều thay đổi, một ngưỡng tâm linh dừng ở niềm tin, một ngưỡng tâm linh chạm đến mê tín dị đoan. Từ góc độ xã hội cho thấy, một bộ phận người dân, khi đời sống càng cao thì nhu cầu về tâm linh càng lớn. Niềm tin đó được hiểu theo quan niệm *“trần sao âm vậy”*, *“có thờ có thiêng, có kiêng có lành”*. Do đó đối với gia đình người Việt nói chung và gia đình Thanh Hóa nói riêng, thờ cúng tổ tiên là một giá trị văn hóa mang tính bền vững, vì nó phản ánh đặc trưng văn hóa dân tộc. Có thể sẽ có nhiều lý do để lý giải cho điều này như: sự biết ơn, mong muốn được che chở, phù hộ...từ tổ tiên, nhưng đối với người Việt Nam các loại hình tín ngưỡng dân gian mang giá trị trường tồn, in sâu vào tiềm thức của mỗi con người. Điều này, có nhiều khác biệt về quan niệm tín ngưỡng so với các nước phương Tây phát triển hiện nay.

4. KẾT LUẬN

Những phân tích trên đây về thực trạng tham gia hoạt động thờ cúng tổ tiên trong gia đình của người cao tuổi trên địa bàn tỉnh Thanh Hóa, có thể khẳng định rằng người cao tuổi có vai trò quan trọng đối với hoạt động tín ngưỡng của gia đình. Họ là người dẫn dắt, truyền đạt, duy trì, kết nối giá trị truyền thống và hiện đại đối với các thế hệ con cháu trong gia đình. Thờ cúng tổ tiên là một loại hình giáo dục trong gia đình, mà ở đó người cao tuổi là những người thầy của các thế hệ con cháu. Tuy nhiên, vai trò giáo dục truyền thống của người cao tuổi đối với con cháu đang trở nên kém quan trọng do sự hạn chế về mặt tương tác với con cháu. Vì người trẻ ngày càng bận rộn với công việc kiếm tiền, các mối quan hệ xã hội, cộng thêm sự lấn áp của các giá trị văn hóa hiện đại làm cho giá trị văn hóa truyền thống có phần mờ nhạt.

Người già với lối sống thiên về những giá trị truyền thống, họ bắt đầu có tâm trạng lo lắng đối với người trẻ trong việc tiếp nhận và duy trì văn hóa thờ cúng tổ tiên trước bối cảnh

thời đại kinh tế thị trường và thời đại công nghệ 4.0. Nhưng người cao tuổi luôn tin rằng, văn hóa tín ngưỡng thờ cúng tổ tiên là một giá trị văn hóa truyền thống của người Việt Nam thường khó và chậm biến đổi, kể cả khi có sự xuất hiện của những giá trị văn hóa ngoại lai trong quá trình hội nhập. Vì sự hiện diện của tín ngưỡng là niềm tin tạo cho người Việt có lối sống tin tưởng vào tương lai và hướng đến những giá trị tốt đẹp trong cuộc sống.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- [1] Bộ Tư pháp (2010), *Luật người cao tuổi*, Nxb. Tư Pháp, Hà Nội.
- [2] Lê Dân, Đặng Phương Kiệt (2002), Thờ cúng tổ tiên: một nét đậm của đời sống tâm linh người Việt, *Gia đình Việt Nam các giá trị truyền thống và những vấn đề tâm bệnh lý xã hội*, tr.72-74, Nxb. Lao động, Hà Nội.
- [3] Lê Thị Hoi (2021), *Vai trò người cao tuổi trong gia đình hiện nay* (nghiên cứu trường hợp tỉnh Thanh Hóa), luận án Tiến sĩ Xã hội học, Học viện Khoa học Xã hội học.
- [4] Nguyễn Thị Minh Ngọc (2017), *Biến đổi của tín ngưỡng thờ cúng tổ tiên trong xã hội Việt Nam đương đại*, <https://circlegroup.vn/bien-doi-cua-tin-nguong-tho-cung-to-tien-trong-xa-hoi-viet-nam-duong-dai/>, ngày truy cập ngày 20 tháng 02 năm 2023.
- [5] Nguyễn Văn Thọ (2019), *Có thật “trần sao âm vậy” hay đốt siêu xe, biệt thự chỉ để thỏa mãn thói u mê của nhiều người*, <https://tamnhin.trithuccuocsong.vn/co-that-tran-sao-am-vay-hay-dot-sieu-xe-biet-thu-chi-de-thoa-man-thoi-u-me-cua-nhieu-nguoi-75264.html>, ngày truy cập ngày 20 tháng 02 năm 2023.

STUDY ON THE STATUS OF PARTICIPATING IN ANCESTRAL WORSHIP ACTIVITIES IN THE FAMILY OF THE ELDERLY IN THANH HOA PROVINCE

Le Thi Hoi, Doan Thi Nhu Quynh

ABSTRACT

The article presents the current status of participation in ancestor worship activities in families of the elderly in Thanh Hoa province. Elderly people participate in ancestor worship and participate in educating their descendants about the value of ancestor worship in families. The survey results show that the elderly have an important role in the family's ancestor worship activities, they are the ones who connect and maintain values, from traditional to modern.

Keyword: *Elderly, belief, ancestor worship, family.*

* Ngày nộp bài: 24/3/2023; Ngày gửi phản biện: 3/4/2023; Ngày duyệt đăng: 26/4/2023